

**ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
20-05-2011**

A1.

- Τι λοιπόν; Αυτό δεν είναι φυσικό, είπα εγώ, και δεν απορρέει αναγκαστικά από όσα έχουν ειπωθεί ως τώρα, ότι δηλ. ούτε οι απάιδευτοι, που δε γνώρισαν την αλήθεια, θα μπορούσαν ποτέ να κυβερνήσουν ικανοποιητικά την πόλη ούτε εκείνοι που τους αφήνουν να ασχολούνται ως το τέλος της ζωής τους με την παιδεία, οι πρώτοι επειδή δεν έχουν έναν (ορισμένο) στόχο στη ζωή τους, τον οποίο επιδιώκοντας πρέπει να ρυθμίζουν όλες τις πράξεις τους και στην ιδιωτική και στη δημόσια ζωή τους, και οι άλλοι επειδή δε θα ενεργήσουν με τη θέλησή τους, επειδή νομίζουν ότι από ζωντανούς ακόμη είναι εγκαταστημένοι και ζουν στα νησιά των Μακάρων;
- Αλήθεια, είπε.
- Δικό μας, λοιπόν, έργο, είπα εγώ, των ιδρυτών της πολιτείας, είναι να αναγκάσουμε τις εξαιρετικές φύσεις να φτάσουν στο μάθημα που αναγνωρίσαμε προηγουμένως ότι είναι το σπουδαιότερο, δηλαδή να δουν το αγαθό και να ανέβουν εκείνη την ανηφορική οδό, και, όταν, αφού ανεβούν, δουν αρκετά, να μην τους επιτρέπουμε αυτό που τώρα (τους) επιτρέπεται.

B1.

έν παιδεία

Ως βάση για την απάντηση χρησιμοποιείται το ερμηνευτικό σχόλιο του σχολικού βιβλίου της σελ. 119.

Η λέξη παιδεία αρχικά σημαίνει αυτό που πρέπει να μάθει το παιδί. Ήδη όμως από τον 5ο αιώνα, ως όρος της παιδαγωγικής δηλώνει τη γενική καλλιέργεια που είναι προνόμιο μόνο του ανθρώπου. Γι' αυτό το λόγο στα λατινικά αποδίδεται με τον όρο *humanitas*. Βάση της παιδείας είναι για τον Πλάτωνα η μουσική (λογοτεχνία, τραγούδι, καλλιέργεια της καλλιτεχνικής ευαισθησίας) και η γυμναστική· *παίδευση* είναι η πορεία προς την παιδεία.

Για τον Πλάτωνα είναι η στροφή της ψυχής προς την ιδέα του αγαθού, η δύσκολη ανηφορική διαδικασία της μετάβασης από το σκοτάδι της άγνοιας στη γνώση. Αν παρατηρήσουμε πώς χαρακτηρίζει ο Πλάτωνας τους απάιδευτους, αντιλαμβανόμαστε τι ακριβώς προσφέρει η παιδεία: οι απάιδευτοι χαρακτηρίζονται ως «*ἀπειροι ἀληθείας*», επομένως η παιδεία είναι που οδηγεί τον άνθρωπο στην αλήθεια. Έτσι, η παιδεία είναι ο θεμελιώδης θεσμός πάνω στον οποίο θα οικοδομηθεί η ιδεώδης πολιτεία. Αυτή παρέχει στους ανθρώπους τη γνώση, είναι εκείνη που τους βοηθά να βγουν από το σκοτεινό σπήλαιο της αμάθειας, της εικασίας και των ψευδαισθήσεων, να περάσουν από το ρευστό και μεταβλητό κόσμο των αισθήσεων στο σταθερό, άφθαρτο και άυλο κόσμο των ιδεών.

Η γνώση είναι ανάμνηση, δηλαδή ανάκληση στη συνείδησή μας και επανενεργοποίηση των πρωταρχικών γνωστικών αρχών που λανθάνουν μέσα μας. Οι γνώσεις αυτές υπάρχουν μέσα στην ψυχή «*δυνάμει*» σαν σε όνειρο. Όταν τις ενεργοποιούμε με την ανάμνησή μας, τις φωτίζουμε και τις ανακαλύπτουμε σε πρώτο στάδιο σαν γνώμες (δόξαι), και σε δεύτερο στάδιο, με τη βοήθεια της διαλεκτικής, σαν γνώσεις («*ἐπιστήμη*»).

ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν

Για να χαρακτηρίσει ο Πλάτων το «ἀγαθόν» και την πορεία προς αυτό, την προσέγγισή του, χρησιμοποιεί τις λέξεις: «ἀφικέσθαι, μάθημα, μέγιστον, ἰδεῖν, ἀναβῆναι, ἀνάβασιν, ἀναβάντες, ἴδωσιν». Οι λέξεις αυτές δείχνουν ότι το ἀγαθόν είναι η μεγαλύτερη παιδευτική αξία («μέγιστον μάθημα») και υπάρχει στον άνθρωπο η δυνατότητα να το προσεγγίσει (ἀφικέσθαι, ἰδεῖν, ἴδωσιν). Ιδιαίτερα η χρήση των «ἄνω» και «ἀνάβασιν» αποτελεί μοτίβο στον Πλάτωνα για να δηλώσει την παιδεία και τα αγαθά που προσφέρει. Εδώ ενισχύεται με την επανάληψη ομορριζων λέξεων (ἀναβῆναι - ἀνάβασιν). Επιπλέον, η δυνατότητα προσέγγισης του Αγαθού δεν ισχύει για όλους τους ανθρώπους: μόνο οι εξαιρετές φύσεις μπορούν να φτάσουν σ' αυτή την ύψιστη γνώση. Η διαδικασία θέασης του Αγαθού είναι δύσκολη και κοπιαστική (ἀναβῆναι, ἀνάβασιν, ἀναβάντες) και συμβολίζεται στην αλληγορία του σπηλαίου με την «τραχεία και ανηφορική οδό» που καλείται ο απελευθερωμένος δεσμώτης να ανέλθει για να προσεγγίσει την ύψιστη αξία, τη γνώση.

B2.

Στην αλληγορία του σπηλαίου οι άνθρωποι εξετάζονται από την άποψη της καταλληλότητάς τους για τη διακυβέρνηση της πόλης. Ο Σωκράτης, χωρίς να απαντήσει αμέσως στο ερώτημα, ξεκινά με το σχήμα ἄρσης-θέσης: απαντά αρχικά στο ποιοι δεν είναι κατάλληλοι για τη διακυβέρνηση της πολιτείας. Έτσι, γίνεται λόγος για δύο κατηγορίες ανθρώπων:

α. οι απαιδευτοί (ἀληθείας ἄπειροι), γιατί τους λείπει το βασικό προσόν, η παιδεία. Αν, επιπλέον, λάβουμε υπόψη μας ότι ο Σωκράτης – και ο Πλάτωνας – υποστήριζε ότι «οὐδείς ἐκὼν κακός», αντιλαμβανόμαστε ότι, σύμφωνα με την άποψή του, κάποιος που διαπράττει το κακό, το κάνει επειδή δε γνωρίζει ότι είναι κακό. Επομένως, για να είναι κάποιος κατάλληλος να πράξει το καλό, θα πρέπει να γνωρίζει το Αγαθό, άρα και να έχει φτάσει μέσω της παιδείας στη γνώση. Ο δεύτερος, αλλά σημαντικότερος λόγος είναι ότι δεν έχουν στη ζωή τους έναν υψηλό πολιτικό στόχο (σκοπὸν ἐν τῷ βίῳ... δημοσίᾳ), για να ρυθμίζουν σύμφωνα μ' αυτόν όλες τις πράξεις τους και στον ιδιωτικό τους βίο αλλά και ως δημόσιοι άνδρες.

β. οι πεπαιδευμένοι (οἱ ἐν παιδείᾳ ἐώμενοι διατρίβειν διὰ τέλους) αποτελούν τη δεύτερη κατηγορία ανθρώπων που δεν κρίνεται ικανή να αναλάβει τη διακυβέρνηση. Είναι εκείνοι που ασχολούνται ως το τέλος της ζωής τους με την παιδεία, επειδή ζουν στη μακαριότητα των πνευματικῶν ενασχολήσεων και της καθαρῆς θεωρίας, απορροφημένοι σ' αυτά. Αυτοί οι άνθρωποι δεν ενεργούν, δεν προχωρούν σε πράξεις, αλλά ζουν στην ευτυχία των πνευματικῶν τους αναζητήσεων. Έτσι η πολιτική δράση δεν εμπίπτει στα ενδιαφέροντά τους, αδιαφορούν για την εξουσία, τις τιμές, το σεβασμό και την αγάπη των συμπολιτῶν τους· δε θέλουν, λοιπόν, να κατέλθουν στον πολιτικό στίβο, δεν εκδηλώνουν αυτή την επιθυμία, γιατί ζουν «στα νησιά των Μακάρων».

Έχοντας ολοκληρώσει το συλλογισμό για το ποιοι δεν είναι κατάλληλοι να κυβερνήσουν την ιδανική πολιτεία, ο Σωκράτης μεταβαίνει στη διερεύνηση ποιοι είναι αρμόδιοι να εφαρμόσουν το δίκαιο.

B3. Η απάντηση βρίσκεται στη σελίδα 102 του σχολικού βιβλίου: «Οι κηφίνες συνεχώς πληθύνονται ... κάθε είδους ανοσιούργημα».

B4.

απόρρητος: προειρημένων

ντροπαλός: ἐπιτρέπειν / ἐπιτρέπεσθαι

Αντιβιοτικό: ζῶντες / βίω

αποχή: ἔχουσιν

δυσπραγία: πράττωσιν / πράττειν / πράξουσιν

μονοκατοικία: ἀπωκίσθαι

προφήτης: ἔφη, ἔφαμεν

εἶδωλο: ἰδεῖν, ἰδωσι

βάθρο: ἀνάβασιν / ἀναβάντες / ἀναβῆναι

ανυπόμονος: καταμένειν

Γ1.

Εκείνοι λοιπόν από τη μία δειπνούσαν σιωπηλά, σαν να τους είχε προσταχθεί αυτό [σαν να τους είχε δοθεί αυτή η εντολή] από κάποια ανώτερη δύναμη. Από την άλλη ο Φίλιππος ο γελωτοποιός, αφού χτύπησε την πόρτα είπε σ' αυτόν που του άνοιξε να αναγγείλει και ποιος ήταν και για ποιο λόγο ήθελε να εισέλθει και είπε ότι βρίσκεται εκεί και αφού έχει φέρει μαζί του όλα τα αναγκαία τρόφιμα, ώστε να φάει το ξένο δείπνο/ να δειπνήσει στο ξένο σπίτι, και είπε ότι το παιδί / ο δούλος / ο ακόλουθος υποφέρει πολύ και επειδή (εξαιτίας του ότι) δεν έχει τίποτα μαζί του και επειδή είναι νηστικό. Ο Καλλίας λοιπόν, αφού άκουσε αυτά, είπε: Αλλά όμως, άνδρες, είναι ντροπή βέβαια να αρνηθούμε τη στέγη (τη φιλοξενία): ας μπει, λοιπόν· και ταυτόχρονα έστρεψε το βλέμμα του στον Αυτόλυκο, εξετάζοντας ολοφάνερα πώς του φάνηκε το αστείο (τι εντύπωση του έκανε).

Γ2.

κρείττονος: κρείττονας και κρείττους

ὄ τι: οὔτινος και ὄτου

ἔφη: φαίη

πάντα: πᾶσι(ν)

φέρειν: ἐνεγκεῖν

ταῦτα: αὐται

ἄνδρες: ἄνερ

αἰσχρόν: αἰσχίονι

εἰσίτω: εἴσιθι

δόξειε: ἔδοξε

Γ3.α.

αὐτοῖς: ἔμμεσο αντικείμενο στη μετοχή «ἐπιτεταγμένον»

τῷ ὑπακούσαντι: επιθετική μετοχή ως ἔμμεσο αντικείμενο στο «εἶπεν»

διά τό φέρειν: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο «πιέζεσθαι»

ἀνάριστον: κατηγορούμενο στον «παῖδα» λόγω του απρφ. «εἶναι»

φθονῆσαι: τελικό απαρέμφατο ως υποκείμενο στην απρόσωπη έκφραση «αἰσχρόν (ἐστί)»

ἐκείνῳ: δοτική προσωπική του κρίνοντος προσώπου στο ρ. «δόξειε»

Γ3β.

εισάγγελον ὅστις εἰμί.

Το τελικό απαρέμφατο μετατρέπεται σε προστακτική του ίδιου χρόνου (πρόταση επιθυμίας).

Η πλάγια ερώτηση παραμένει πλάγια, αλλά η ευκτική του πλαγίου λόγου γίνεται οριστική.

ΧΙΩΤΗΣ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ